

CYFARFOD	Cabinet Cyngor Gwynedd
DYDDIAD	2 Ebrill 2019
AELOD CABINET	Cynghorydd Gareth Thomas
SWYDDOG	Garem Jackson
TEITL YR EITEM	Cychwyn trafodaethau lleol ar agor ysgol gynradd newydd yng Nghricieth

1. Y PENDERFYNIAD A GEISIR

- a) Cymeradwyo'r hawl i gychwyn trafodaethau lleol er mwyn adnabod opsiynau ar gyfer adeiladu ysgol gynradd newydd yng Nghricieth fel canlyniad i gyflwr gwael adeiladau presennol Ysgol Trefferthyr.
- b) Cymeradwyo cynnwys Ysgol Llanystumdwy yn y trafodaethau lleol.

2. CYFLWYNIAD

Ysgol Trefferthyr

- 2.1 Mae Ysgol Trefferthyr wedi'i lleoli yng nghanol tref Cricieth. Mae gan yr ysgol capasiti o 119, gyda 114 o ddisgyblion rhwng 3-11 oed ar y gofrestr ar hyn o bryd (Medi 2018) a cheir pum dosbarth oed cymysg yn yr ysgol. Mae rhan fwyaf o'r disgyblion (104) yn dod o ddalgylch Ysgol Trefferthyr, gyda 10 disgybl ychwanegol yn dod o ddalgylchoedd eraill cyfagos. Cafwyd arolygiad Estyn yn 2018, gyda'r 5 maes arolygu craidd wedi ei asesu yn "Da". Mae'r adolygiad hefyd yn nodi bod y disgyblion yn cyfrannu'n helaeth yn y gymuned gyda chyfraniad brwdfrydig ganddynt tuag at gyngherddau lleol a Gŵyl Cricieth.
- 2.2 Mae Ysgol Trefferthyr yn derbyn dyraniad cyllidol o £384,101 yn y flwyddyn 2018-19 gyda cost fesul disgybl yn £3,739.

Rhaglen Ysgolion yr 21ain Ganrif

- 2.3 Yn ystod y don cyntaf o'r Rhaglen Ysgolion yr 21ain Ganrif (Band A) mae Cyngor Gwynedd wedi llwyddo i ddenu oddeutu £50m i wella cyflwr adeiladau ysgolion er mwyn lles addysg plant y Sir.
- 2.4 Mae Llywodraeth Cymru bellach wedi cychwyn ail wedd Rhaglen Ysgolion yr 21ain Ganrif (Band B) bydd yn cychwyn yn Ebrill 2019 ac yn rhedeg hyd at 2026. Cyflwynodd Cyngor Gwynedd gais yn dilyn cynnal ymarferiad blaenoriaethu yn seiliedig ar anghenion yr Awdurdod a gofynion Llywodraeth Cymru a arweiniodd at adnabod 5 prosiect ar gyfer cais yr Awdurdod.
- 2.5 Adnabuwyd yr angen i wella darpariaeth gynradd yng Nghricieth fel rhan o'r cais hwn ar y sail fod arolygon wedi adnabod fod cyflwr adeiladau Ysgol Trefferthyr yng nghategori C- sy'n golygu fod nifer o ddiffygion yng nghyflwr yr adeiladau sydd gyda'i gilydd yn golygu fod

cyflwr yr adeiladau yn wael a'r bod yn aneconomaidd parhau i geisio cynnal yr adeiladau yn y dyfodol.

Adroddiad Cabinet 16 Mehefin 2018

2.6 Yn dilyn cadarnhad o gyfraniad ariannol Llywodraeth Cymru o Rhaglen Ysgolion yr 21ain Ganrif (Band B) cyflwynwyd adroddiad i'r Cabinet ar 16 Mehefin 2018 yn gofyn iddynt:

- a) gymeradwyo mewn egwyddor blaenoriaethau cychwynnol ar gyfer Band B y Rhaglen Ysgolion yr 21ain Ganrif
- b) Aros am ganlyniad y broses o sefydlu Cynllun Rheoli Asedau'r Cyngor cyn mabwysiadu rhaglen derfynol.

2.7 Yn dilyn trafod yr adroddiad, penderfyniad y Cabinet oedd i gymeradwyo y ddau argymhelliad. Mae'r Cynllun Asedau'r Cyngor bellach wedi ei fabwysiadu ac mae arian cyfatebol ar gyfer Ysgol Trefferthyr yn rhan o'r Cynllun.

Trefniadau ymgysylltu

2.8 Mae swyddogion o'r Adran Addysg yn barod wedi cynnal nifer o gyfarfodydd cychwynnol gyda chorff llywodraethol Ysgol Trefferthyr er mwyn egluro'r rhesymau am yr angen i drafod dyfodol Ysgol Trefferthyr a'r drefn o gynnal trafodaethau lleol.

2.9 Yn unol â'r drefn sydd wedi ei sefydlu ar gyfer y prosesau ymgysylltu yng Ngwynedd, mae panel lleol yn cael ei sefydlu i roi cyfle i drafod a derbyn mewnbwn lleol ar gyfer dyfodol darpariaeth addysg yn yr ardal. Mae hefyd yn fwriad i sicrhau fod yr hyn sy'n cael ei drafod yn ystod y cyfarfodydd yn cael ei raedru ymhellach i garfannau eraill lleol. Mae'r paneli yma yn cynnwys cynrychiolwyr o'r ysgolion perthnasol - sef pennaeth, cadeirydd llywodraethwyr, rhiant lywodraethwyr, aelodau etholedig lleol, a chynrychiolaeth o fudiadau eraill priodol.

3. RHESYMAU DROS YR ANGEN I YSTYRIED DYFODOL YR YSGOL

Cyflwr gwael

3.1 Mae arolygon cyflwr yn ymwneud ag adeiladau Ysgol Trefferthyr wedi adnabod sawl mater sy'n golygu fod nifer o ddiffygion sylweddol i'r adeiladwaith angen sylw o fewn y 5 mlynedd nesaf. Ar sail hyn, mae'r ysgol wedi ei ddynodi yng nghategori C - o ran cyflwr.

3.2 Ychydig dros 5 mlynedd yn ôl bu gwariant o gwmpas £500k er mwyn ceisio ymestyn oes yr adeiladau am gyfnod oddeutu 5 mlynedd.

3.3 Mae rhannau o'r adeiladau o wneuthuriad coed ac o ansawdd gwael. Adeiladwyd rhan sylweddol o'r ysgol gan ddefnyddio adeiladwaith o'r fath Vic Hallam yn y 1970au, oedd ag oes o thua 25 mlynedd ond sydd erbyn hyn mewn cyflwr gwael.

3.4 Bellach mae effaith y gwaith dros dro yn dirwyn i ben. O beidio â chynllunio nawr ar gyfer datrysiad tymor hir, mae risg uchel o orfod delio gyda sefyllfa frys o fewn y 5 mlynedd nesa.

Rydym wedi gweld sefyllfaoedd tebyg yn ddiweddar yn ysgolion y Groeslon a Glan Cegin, Bangor.

Ysgolion eraill yn yr ardal

- 3.5 Wrth gydnabod gwersi o brosiectau blaenorol, mae'r Cyngor o'r farn fod rhaid i gynlluniau adeiladu ysgolion fod ar sail yr holl blant sy'n byw yn nalgylch yr ysgol bresennol yn hytrach na'r niferoedd sy'n mynychu'r ysgol ar hyn o bryd.
- 3.6 Mae'r wybodaeth ynglŷn â'r nifer o blant sy'n byw yn nalgylch Trefferthyr yn dangos fod sawl plentyn o ddalgylch yr ysgol yn mynychu ysgolion eraill cyfagos ar hyn o bryd. Ar sail hyn, penderfynwyd hysbysu'r ddwy ysgol oedd gyda'r nifer uchaf o blant dalgylch Trefferthyr ar eu cofrestr, sef Ysgol y Gorlan ac Ysgol Llanystumdwy, er mwyn iddynt allu ystyried unrhyw effaith posibl ar niferoedd eu disgyblion.

Tabl 1 – Ysgolion cynradd mae plant dalgylch Trefferthyr yn mynychu (Medi 2018)

Ysgolion mae'r plant yn mynychu						
Trefferthyr	Llanystumdwy	Y Gorlan	Eifion Wyn	Garndolbenmaen	Borth y Gest	Arall
104	9	9	3	2	1	2

- 3.7 Mae trafodaethau cychwynnol wedi eu cynnal gyda Chorff Llywodraethol, Staff a Rhieni/Gwarchodwyr Ysgol Llanystumdwy i drafod yr effaith posib fyddai adeiladu ysgol newydd yng Nghricieth yn gallu ei gael ar niferoedd disgyblion yn eu ysgol. Fel canlyniad i'r trafodaethau hyn, mae llywodraethwyr Ysgol Llanystumdwy wedi nodi eu bod yn awyddus i fod yn rhan o'r Panel Adolygu Lleol. Bydd y panel hwn yn trafod materion megis lleoliadau posibl, anghenion ar gyfer yr ysgol newydd, yn ogystal â thrafod opsiynau perthnasol i sefyllfaoedd ysgolion Llanystumdwy a Threfferthyr.
- 3.8 Gan fod Ysgol Llanystumdwy yn ysgol Eglwysig Wirfoddol a Reolir, mae swyddogion o'r Adran Addysg hefyd wedi cwrdd â chynrychiolwyr o Esgobaeth Bangor a bydd trafodaethau ynglŷn ag unrhyw ddatblygiadau yn parhau. Pe bai canlyniad y trafodaethau lleol yn golygu unrhyw newid i Ysgol Llanystumdwy bydd angen cynnal proses cyn-ymgyngori gyda'r eglwys yn unol a Chod Trefniadaeth Ysgolion.

4. YSTYRIAETHAU PERTHNASOL

4.1 Cais am arian Llywodraeth Cymru

Mae Cyngor Gwynedd wedi derbyn cadarnhad gan Lywodraeth Cymru fod y *Cais Strategol Amlinellol* am arian sydd yn ymwneud a'r 5 prosiect wedi ei gytuno mewn egwyddor. Mae'r Llywodraeth wedi cadarnhau ymrwymiad i gyfrannu 65% at gost y prosiect yma yn ddibynnol ar gyflwyno achos fusnes llwyddiannus a fydd yn cyfiawnhau'r buddsoddiad ac yn profi gwerth am arian. Mae cais yn cynnwys cyfanswm o gwmpas £4.97m, gyda £3.23m yn cael ei ariannu gan Lywodraeth Cymru a Chyngor Gwynedd yn cyfrannu £1.74m. Bydd cyfraniad Cyngor Gwynedd wedi ei ariannu o dan Gynllun Asedau Cyngor Gwynedd 2019-2029.

4.2 Strategaethau Addysg

Mabwysiadwyd strategaeth “*Addysg Gynradd o Ansawdd Gorau i Blant Gwynedd*” gan y Cyngor yn Ebrill 2009 gyda’r nod o osod gweledigaeth, amcanion ac egwyddorion clir ar gyfer yr ystyriaethau perthnasol i drefniadaeth ysgolion y Sir. Yn ychwanegol, datblygwyd a chefnogwyd uwch strategaeth “*Rhaglen Strategol - Tuag at 2025*” gan y Cyngor yn Hydref 2010. Darparwyd y ddogfen fel sylfaen strategol i osod cyfeiriad i ddatblygiadau ym maes addysg a hyfforddiant yng Ngwynedd am y 15 mlynedd nesaf. Cyflwynwyd y rhaglen yng nghyd-destun y polisiau a chynlluniau lleol a chenedlaethol, i drawsnewid gwasanaethau a ddarperir ar gyfer plant, pobl ifanc a’u teuluoedd i alluogi’r profiadau dysgu gorau posibl i holl ddysgwyr y Sir.

4.3 Egwyddorion Addysg Addas i Bwrpas

Yn ei gyfarfod ar 18 Rhagfyr 2018 bu i’r Cabinet gymeradwyo Egwyddorion Addysg Addas i Bwrpas. Mae’r egwyddorion addysg gynradd canlynol yn sail ar gyfer gwireddu gweledigaeth yr Adran Addysg a datblygu’r gyfundrefn er sicrhau addysg o ansawdd uchel i blant a phobl ifanc Gwynedd ar gyfer yr unfed ganrif ar hugain.

Newidiadau i’r Cod Trefniadaeth Ysgolion

- 4.5 Mae'r Cod Trefniadaeth Ysgolion yn gosod gofynion y bydd angen i gyrff perthnasol (yn cynnwys Awdurdodau Lleol) weithredu yn unol â hwy. Mae'n cynnwys y canllawiau statudol y mae'n rhaid i gyrff perthnasol roi sylw penodol iddynt ac mae'n gosod y cyd-destun polisi, yr egwyddorion cyffredinol a'r ffactorau sy'n ymwneud a chynigion i ad-drefnu ysgolion.
- 4.6 Mae fersiwn newydd o'r Cod Trefniadaeth Ysgolion (011/2018) wedi'i gyhoeddi sydd yn cynnwys yr angen i wneud trefniadau arbennig ar gyfer ysgolion gwledig (a diffinnir o fewn y Cod), yn cynnwys sefydlu rhagdybiaeth weithdrefnol yn erbyn cau ysgolion gwledig. Mae hyn yn ei gwneud yn ofynnol i gynigiwr ddilyn cyfres fanylach o weithdrefnau a gofynion petai benderfyniad yn cael ei wneud a fyddai'n cynnwys cynnig i gau ysgol wledig.

Mae Llywodraeth Cymru wedi nodi fod Ysgol Llanystumdwy yn ysgol wledig.

5. CAMAU NESAF AC AMSERLEN

- 5.1 Yn ddarostyngedig ar benderfyniad y Cabinet, bydd Panel Adolygu Lleol yn cael ei sefydlu i adnabod a thrafod opsiynau, gyda’r bwriad o adnabod opsiwn ffafriedig sy’n ymateb i anghenion addysg ar gyfer yr ardal. Mi fydd y Panel hwn yn cynnwys Aelod Cabinet Addysg, swyddogion o’r Adran Addysg ac Eiddo, a chynrychiolaeth o’r ysgolion perthnasol, Aelodau Lleol a chynrychiolydd o’r Eglwys yng Nghymru.
- 5.2 Yn dilyn cynnal trafodaethau lleol, bydd adroddiad yn cael ei baratoi ar gyfer y Cabinet i ofyn am ganiatâd i symud ymlaen i gynnal unrhyw broses statudol, yn unol â chanllawiau Cod Trefniadaeth Ysgolion (011/2018), yn ôl yr angen.
- 5.3 Bydd achos fusnes cynhwysfawr (yn unol â chanllawiau 5 cam y Trysorlys) yn cael ei baratoi er mwyn sicrhau cyfraniad Llywodraeth Cymru o’r arian cyfalaf.

Rhaglen waith

Dyddiad	Gwaith
Ebrill – Mehefin 2019	Cynnal cyfres o gyfarfodydd Panel Adolygu Lleol. Pwrpas y cyfarfodydd hyn fydd i drafod amcanion y gwaith, cyflwyno gwybodaeth am yr ysgolion, cytuno ar ddulliau cyfathrebu, trafod lleoliadau ac opsiynau posib, asesiadau ardrawiad, a cheisio adnabod opsiwn ffafriedig.
Gorffennaf 2019	Adrodd yn ôl i'r Cabinet yn dilyn derbyn adborth lleol i ofyn am ganiatâd i gynnal unrhyw broses statudol, yn unol â chanllawiau Cod Trefniadaeth Ysgolion 011/2018, yn ôl yr angen.

6. BARN Y SWYDDOGION STATUDOL

Y Swyddog Monitro:

Rwy'n fodlon fod yr adroddiad yn cynrychioli cam priodol ar gyfer cychwyn y drafodaeth ac adnabod y prif ffactorau fydd yn cyfrannu at y gwaith.

Y Pennaeth Cyllid:

Cadarnhaf gywirdeb y wybodaeth ariannol sy'n ymddangos yn rhan 2.2, 2.3, a 4.1 o'r adroddiad, gan gynnwys y cyfraniad 65% gan Lywodraeth Cymru at amcangyfrif cost y prosiect, yn ddibynol ar gyflwyno achos busnes llwyddiannus. Rwy'n cefnogi'r penderfyniad a geisir, gan bwysleisio'r angen i lynu at yr amserlen nodir yn rhan 5.3, ac i anelu at drefniadaeth gynaliadwy.

Barn yr Aelodau Lleol:

Cyng. Eirwyn Williams, Cricieth:

Cytuno yn llwyr â'r adroddiad. Mae Cricieth wir angen ysgol gynradd newydd.

Cyng. Aled Evans, Llanystumdwy:

Diolch am y cyfle i roi barn. Gan gyfeirio yn benodol at bwynt 3.7 credaf ei fod yn beth cadarnhaol bod Llywodraethwyr Llanystumdwy wedi nodi eu bod yn awyddus i fod yn rhan o'r Panel Adolygu Lleol.

Hyderaf y bydd gwrandawriad teilwng i ofynion Llanystumdwy yn y trafodaethau. Roedd yn bwysig bod yr Ysgol wedi derbyn y cynnig i drafod a bydd yn ddiddorol gweld sut y bydd pethau'n datblygu.